

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 26 Νοεμβρίου 2023

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

ΚΕΙΜΕΝΟ 1: Νορμπέρτο Μπόμπιο, «Πόλεμος και Ειρήνη»

Ο Νορμπέρτο Μπόμπιο ήταν ο σημαντικότερος Ιταλός φιλόσοφος του δικαίου και της πολιτικής στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα. Μεταξύ των πολλών θεμάτων που είχε μελετήσει ήταν και τα προβλήματα του πολέμου και της ειρήνης.

Τρέφουμε πάντοτε την αυταπάτη ότι ο πόλεμος στον οποίο μαχόμαστε θα είναι ο τελευταίος. Η στιγμή κατά την οποία μπορούσαμε να παραδοθούμε σε αυτή την αυταπάτη ήταν το τέλος της θανάσιμης σύγκρουσης μεταξύ των δυο μεγαλύτερων δυνάμεων του κόσμου. Η αυταπάτη διήρκεσε λίγο.

Είναι υπέροχη η φωνή των υποστηρικτών της ειρήνης. Ποιος όμως την ακούει; Ποιος πιστεύει αληθινά ότι η επίκληση της ειρήνης από ανθρώπους καλής θέλησης μπορεί να αλλάξει την πορεία του πολέμου και να έχει καθοριστική επίδραση στην τραγική μοίρα των λαών που πλήττονται; Θα λέγαμε ότι η ενάρτη διαδήλωση των ειρηνιστών και η πιο απάνθρωπη πολεμική δράση που σπέρνει τον θάνατο είναι δυο γεγονότα που συντελούνται το ένα πλάι στο άλλο και ταυτόχρονα, χωρίς ποτέ να παρεμβαίνει το ένα στο άλλο...

Σήμερα, βέβαια, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, τα θέματα του ειρηνισμού πρέπει να συγκεντρώσουν ξανά την προσοχή μας. Δεν μπορούμε όμως να μιλάμε για ειρηνισμό γενικά, χωρίς να κάνουμε τις αναγκαίες διακρίσεις. Ειρηνισμός δεν είναι μόνο να επικαλούμαστε την ειρήνη, να προσευχόμαστε για την ειρήνη, να βεβαιώνουμε ότι θέλουμε την ειρήνη, να προστρέχουμε διακινδυνεύοντας τη ζωή μας για να προσφέρουμε ανθρωπιστική βοήθεια στους τόπους όπου μαίνεται ο πόλεμος. Ο αντίλογος σε όλα αυτά είναι ότι το να πρεσβεύουμε αυστηρά και με συνέπεια την απόλυτη μη βία χρησιμεύει για να σώσουμε την ψυχή μας, αλλά ποτέ δεν εξάλειψε τη βία σε αυτόν τον κόσμο. Δεν είναι μήπως αληθινό το ότι η αδυναμία του πράου ανθρώπου καταλήγει να ευνοεί τον βίαιο;

Μπροστά σε αυτές τις αντιρρήσεις, νομίζω ότι οι «ενεργοί» ειρηνιστές σήμερα οφείλουν να πάρουν υπόψη τους ότι, αν θέλουν να αναπτύξουν μια πολιτικά σημαντική δράση, πρέπει να μη λησμονούν την ηθική της ευθύνης. Όχι μόνον: «Κάνε αυτό που πρέπει και ας γίνει αυτό που μπορεί να γίνει», αλλά και: «Δράσε με τρόπο ώστε η δράση σου να μην είναι μόνον καλή καθαυτή, αλλά να έχει και καλές συνέπειες».

Υπάρχουν δύο τουλάχιστον εκδοχές αυτής της μορφής υπεύθυνου ειρηνισμού, τις οποίες θα αποκαλούσα θεσμικές, επειδή, προσφεύγουν και οι δυο όχι μόνον στα λόγια, αλλά στην προώθηση και στην πραγματοποίηση προληπτικά σχεδιασμένων ενεργειών. Η πρώτη εκδοχή

είναι εκείνη η οποία συνιστά ενεργητική μη βία, προβλέπει τη δυνατότητα μη ένοπλης άμυνας, που προσφεύγει μόνο σε δράσεις όπως η παθητική αντίσταση, η άρνηση συνεργασίας με δημόσιες εξουσίες, η πολιτική ανυπακοή, το μποϊκοτάζ. Η δεύτερη εκδοχή, πιο ρεαλιστική και επομένως λιγότερο άκαμπτη, είναι εκείνη που βασίζεται στη διάκριση ανάμεσα στη διάχυτη και άρα ανεξέλεγκτη βία και στην ελεγχόμενη βία, όπως εκείνη ενός οργανισμού πάνω από τα μέρη, ο οποίος κατέχει την αποκλειστική χρήση των βίαιων μέσων. Κι είναι πραγματικά παράδοξο ότι, στο πλαίσιο ενός κράτους, που μόνον αυτό είναι νομιμοποιημένο να χρησιμοποιεί βία, η πλειονότητα των πολιτών δε θεωρεί αναγκαίο να κατέχει όπλα, ενώ στο διεθνές σύστημα, όλα τα κράτη χωρίς εξαίρεση είναι οπλισμένα. Σε τέτοιο βαθμό ώστε, αν ένα κράτος δε διαθέτει στρατό δεν είναι κράτος, ενώ ένας άοπλος πολίτης όχι μόνον είναι πολίτης, αλλά θεωρείται καλός πολίτης. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι διεξαγόμενοι πόλεμοι καταδεικνύουν και την ανεπάρκεια του θεσμικού ειρηνισμού!

Στις μέρες μας, οι ρεαλιστές παρομοιάζουν τις πορείες υπέρ της ειρήνης με τις λιτανείες που έκαναν κάποτε οι χωρικοί παρακαλώντας να πέσει βροχή. Μετείχα και εγώ σε πορείες για την ειρήνη στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου. Αν με βαστούσαν τα πόδια μου, θα συνέχιζα ακόμα να μετέχω. Γιατί θα συνέχιζα να μετέχω; Επειδή γνωρίζω ότι, ακόμα και αν όλοι οι χωρικοί του κόσμου συνενώνονταν για να φέρουν τη βροχή, η βροχή, όταν θα έπεφτε, δε θα εξαρτιόταν από τις παρακλήσεις τους. Δεν έχω όμως αμφιβολίες για το ότι, αν όλοι οι πολίτες του κόσμου συμμετείχαν σε μια πορεία για την ειρήνη, ο πόλεμος επρόκειτο να χαθεί από το πρόσωπο της γης...

ΚΕΙΜΕΝΟ 2 : «Πόλεμος στην Ουκρανία: 5 τρόποι που άλλαξε τον κόσμο»

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από άρθρο που δημοσιεύτηκε στη www.huffingtonpost.gr στις 24/2/2023 με τον παραπάνω τίτλο.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία εξελίχθηκε σε μια καταστροφή για τη χώρα και μια κρίση για όλο τον πλανήτη: Ο κόσμος είναι πολύ πιο ασταθής, με περισσότερο φόβο, από τότε που η Ρωσία εισέβαλε στις 24 Φεβρουαρίου 2022.

Έναν χρόνο αργότερα, χιλιάδες Ουκρανοί άμαχοι είναι νεκροί και αμέτρητα κτίρια έχουν καταστραφεί. Δεκάδες χιλιάδες στρατιώτες είναι νεκροί ή σοβαρά τραυματίες και στις δύο πλευρές. Πέρα από τα σύνορα της Ουκρανίας, η ρωσική εισβολή διέλυσε το οικοδόμημα της ευρωπαϊκής ασφάλειας, αναδιαμόρφωσε τις σχέσεις μεταξύ κρατών και έπληξε μια στενά διασυνδεδεμένη παγκόσμια οικονομία.

{...} Παρά τον ρόλο που παίζουν οι νέες τεχνολογίες, όπως οι δορυφόροι και τα drones, ο πόλεμος αυτός του 21ου αιώνα από πολλές απόψεις θυμίζει πόλεμο του 20ού αιώνα. Ο πόλεμος στο Ντονμπάς, στην ανατολική Ουκρανία, είναι μια άγρια, αργή μάχη, με λάσπη, χαρακώματα και αιματηρές επιθέσεις πεζικού, που θυμίζουν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

{...} Πριν τον πόλεμο πολλοί παρατηρητές υπέθεταν ότι οι στρατιωτικές δυνάμεις θα κινούνταν προς πιο προηγμένες τεχνολογίες και τον κυβερνοπόλεμο και θα εξαρτώνταν λιγότερο από τα άρματα μάχης ή το πυροβολικό, είπε ο Πάτρικ Μπέρι, λέκτορας σε θέματα ασφαλείας του Πανεπιστημίου του Μπαθ. Ωστόσο στην Ουκρανία τα πυροβόλα και τα

πυρομαχικά είναι υψίστης σημασίας. «Επιδεικνύεται, προς το παρόν τουλάχιστον, πως στην Ουκρανία ο συμβατικός πόλεμος- κράτος εναντίον κράτους- έχει επιστρέψει» σημείωσε.

{...} Ο πόλεμος «έχει στα αλήθεια υπογραμμίσει τον εύθραυστο χαρακτήρα» ενός διασυνδεδεμένου κόσμου, όπως το είχε κάνει η πανδημία, είτε η Τζέρμαν, και οι πλήρεις οικονομικές επιπτώσεις δεν έχουν γίνει αισθητές ακόμα. Ο πόλεμος, επίσης, έπληξε τις προσπάθειες κατά της κλιματικής αλλαγής, οδηγώντας σε αύξηση στη χρήση του άνθρακα στην Ευρώπη. Ωστόσο, η απομάκρυνση της Ευρώπης από το ρωσικό πετρέλαιο και αέριο μπορεί να επιταχύνει τη μετάβαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ταχύτερα από τις αμέτρητες προειδοποιήσεις για τους κινδύνους της αύξησης της θερμοκρασίας στον κόσμο. Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας λέει πως ο κόσμος θα αποκτήσει μέσα στα επόμενα 5 χρόνια όση ανανεώσιμη ενέργεια απέκτησε τα τελευταία 20.

Ο πόλεμος αποτελεί υπενθύμιση πως τα άτομα δεν έχουν παρά ελάχιστο έλεγχο πάνω στην πορεία της ιστορίας. Κανείς δεν το γνωρίζει αυτό καλύτερα από τα 8 εκατομμύρια Ουκρανούς που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους για νέες ζωές σε κοινωνίες ανά την Ευρώπη και πέρα από αυτήν. Για εκατομμύρια ανθρώπους που επηρεάστηκαν λιγότερο άμεσα, το ξαφνικό τέλος της ειρήνης στην Ευρώπη έφερε αβεβαιότητα και άγχος. Οι κεκαλυμμένες απειλές του Πούτιν για χρήση πυρηνικών όπλων, αν κλιμακωθεί η σύγκρουση, «ξύπνησαν» φόβους πυρηνικού πολέμου που ήταν σε «νάρκη» από τον Ψυχρό Πόλεμο¹. Οι συγκρούσεις μαινόταν γύρω από τον σταθμό της Ζαπορίζια, προκαλώντας ανησυχία για ένα νέο Τσέρνομπιλ².

¹ Με τον όρο «Ψυχρός Πόλεμος» έμεινε γνωστός στην ιστορία ο ανταγωνισμός σε γεωπολιτικό, στρατιωτικό και οικονομικό επίπεδο ανάμεσα σε δύο κύριες ομάδες χωρών (το Δυτικό μπλοκ, με ηγέτιδα δύναμη τις ΗΠΑ και το Ανατολικό μπλοκ με ηγέτιδα δύναμη την ΕΣΣΔ, δηλαδή την Πρώην Σοβιετική Ένωση) από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι την πτώση της ΕΣΣΔ (1991) και τη διάλυση του οικονομικού - πολιτικού και στρατιωτικού συνασπισμού που δημιούργησε.

² Το πιο καταστροφικό πυρηνικό ατύχημα στην ιστορία (Ουκρανία, 26 Απριλίου του 1986).

Κείμενο 3: Μίλτος Σαχτούρης, «Το περιστέρι»

Το ποίημα του Μίλτου Σαχτούρη προέρχεται από τη συλλογή «Όταν σας μιλώ» (1956), αντλήθηκε από το βιβλίο «Τα ποιήματα» (1945-1971), όγδοη έκδοση, Κέδρος, Αθήνα: 1988.

Από δω θα περνούσε το περιστέρι
είχαν ανάψει δαδιά γύρω στους δρόμους
άλλοι άνθρωποι φυλάγαν στις δενδροστοιχίες
παιδιά κρατούσαν στα χέρια σημαιούλες
περνούσαν οι ώρες κι άρχισε να βρέχει
έπειτα σκοτεινίασε όλος ο ουρανός
μια αστραπή ψιθύρισε κάτι φοβισμένα
και άνοιξε η κραυγή στο στόμα του ανθρώπου

τότε το άσπρο περιστέρι μ' άγρια δόντια
σα σκύλος ούρλιαξε μέσα στη νύχτα.

ΘΕΜΑ Α

A1. Να παρουσιάσετε περιληπτικά σε 50-60 λέξεις τις απόψεις του συγγραφέα για το περιεχόμενο της έννοιας του «ειρηνισμού» με βάση την 3^η και 4^η παράγραφο του **Κειμένου 1**.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση με βάση το περιεχόμενο των αντίστοιχων κειμένων (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. είναι αυταπάτη να πιστεύουμε ότι οι πόλεμοι δε θα σταματήσουν.
	β. είναι αυταπάτη να πιστεύουμε ότι η ειρήνη θα έχει διάρκεια.
	γ. είναι αυταπάτη να πιστεύουμε ότι η ειρήνη δε θα διαρκέσει πολύ.
2. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. η απόλυτη προσήλωση στη «μη βία» συμβάλλει στην εξάλειψή της.
	β. η απόλυτη προσήλωση στη «μη βία» ευνοεί τον βίαιο.
	γ. η επίκληση στην ειρήνη συμβάλλει στην εξάλειψη της βίας.
3. Στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 υποστηρίζεται ότι	α. ο άνθρωπος που ενδιαφέρεται για την ειρήνη πρέπει να το δείχνει έμπρακτα.
	β. ο άνθρωπος που ενδιαφέρεται για την ειρήνη αρκεί να πράττει με ηθικά αποδεκτό τρόπο.
	γ. ο άνθρωπος που ενδιαφέρεται για την ειρήνη πρέπει να πράττει με τρόπο πολιτικά αποτελεσματικό.
4. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 υποστηρίζεται ότι	α. ο καταστροφικός πόλεμος στην Ουκρανία ανέδειξε την ευκολία διάδοσης των κρίσεων σε όλο τον κόσμο.
	β. ο πόλεμος στην Ουκρανία προκάλεσε αστάθεια και φόβο στη χώρα.
	γ. ο πόλεμος στην Ουκρανία ανέδειξε την ευκολία επικράτησης της Ρωσίας.
5. Στην τρίτη και τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 2 υποστηρίζεται ότι	α. ο πόλεμος στην Ουκρανία διεξάγεται με τη συνδρομή των νέων τεχνολογιών.
	β. ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι πόλεμος συμβατικός.
	γ. ο πόλεμος στην Ουκρανία δε θυμίζει πόλεμο του 20 ^{ου} αιώνα.

Μονάδες 10

B2. α. Ο συντάκτης του **Κειμένου 1** επιχειρεί να αφυπνίσει τους ειρηνιστές του κόσμου να αναλάβουν ενεργό δράση. Να επισημάνετε τρεις (3) γλωσσικές επιλογές στην **3^η** και **4^η** παράγραφο του **Κειμένου 1** που υπηρετούν τον στόχο του, αιτιολογώντας την απάντησή σας. (μονάδες 3×3= 9)

β. Να εντοπίσετε την αναλογία στην τελευταία παράγραφο του **Κειμένου 1**.(μονάδες 2)
Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το νόημα της αναλογίας; (μονάδες 4)

Μονάδες 15

B3. α. Να εντοπίσετε στις δύο τελευταίες παραγράφους του **Κειμένου 2** τρία (3) χωρία που να εκφράζουν αντίστοιχα: βεβαιότητα, δυνατότητα, υπόθεση. (μονάδες 2×3= 6)

β. Να εντοπίσετε στην τρίτη παράγραφο του **Κειμένου 2** ένα χωρίο με περιγραφή και να εξηγήσετε τη λειτουργία της ως προς το περιεχόμενο και ως προς την επικοινωνιακή της αποτελεσματικότητα στον αναγνώστη. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Τι συμβολίζει, κατά τη γνώμη σας, το περιστέρι στο **Κείμενο 3**; Να στηρίξετε την απάντησή σας σε τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σας προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος; Να αναπτύξετε την ερμηνεία σας σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα για την ειρήνη, ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας, εκφωνείτε ομιλία (350-400 λέξεις) στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου της περιοχής σας.

α. Να αναφερθείτε στην αναγκαιότητα του αγώνα για την προστασία της ειρήνης.

β. Να προτείνετε συγκεκριμένες δραστηριότητες με τις οποίες το σχολείο μπορεί να συμβάλει στην καλλιέργεια φιλειρηνικού πνεύματος .

Μονάδες 30

Ευχόμαστε Επιτυχία!!!